

кримінально-правової відповідальності людини. Першим є те, що кримінально-правова відповідальність людини розглядається як вид юридичної відповідальності. Друге – що розуміння поняття кримінально-правової відповідальності людини пов'язують з її кримінально-протиправною, суспільно небезпечною, свідомою, вольовою поведінкою; це закономірний наслідок вчинення нею злочину. Третім – що оцінка цієї поведінки людини як правослухняної чи кримінально-протиправної здійснюється компетентними органами держави. Четвертим – що наслідком оцінки поведінки людини як кримінально-протиправної є застосування компетентними органами держави заходів впливу, передбачених чинним законодавством. П'ятим – що суттю застосованих заходів впливу до винної особи є певні негативні наслідки у виді позбавлень чи обмежень або позбавлень і обмежень особистого майнового чи іншого характеру. Шостим – що кримінально-правову відповідальність людини, так чи інакше, слід розглядати у зв'язку з кримінальними правовідносинами [1, с.52].

З урахуванням викладеного можна зробити висновок, що негативна (ретроспективна) кримінально-правова відповідальність людини – це різновид її кримінально-правової відповідальності, який являє собою реалізовану необхідність зазнавання порушником приписів кримінально-правових норм – примусових заходів правового впливу, передбачених ними і застосовуваних компетентними органами держави в установлених процесуальним і виконавчим законодавством формах і межах.

Список використаних джерел

1. Дорохіна Ю. А. Аналіз сучасного стану наукової розробленості проблеми кримінальної відповідальності за злочини проти власності. Вісник Кримінологічної асоціації України. Харків: ХНУВС, 2015. №3(11). С.44-58.
2. Кримінальний кодекс України: Верховна Рада України; Закон від 05.04.2001 р. №2341-III. *Відомості Верховної Ради України*, 2001. №25-26. Ст. 131.
3. Письменський Є.О. Звільнення від покарання та його відбування: проблеми кримінального законодавства та практики його застосування: монографія. Луганськ: ТОВ «Віртуальна реальність», 2011. 300 с.
4. Пономаренко Ю. А. Поняття кримінальної відповідальності. Харків: Нац. юрид. акад. України, 2009. Вип. 102. С. 138-148.
5. Примаченко В. Ф. Диференціація кримінальної відповідальності: поняття та зміст. Вісник Кримінологічної асоціації України: зб. наук. праць. Харків: ХНУВС, 2016. №1 (12). С. 104-117.

Лесьна Н.

*студентка магістратури юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету.*

*Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри
кримінального права та процесу ТНЕУ Кравчук М.Ю.*

КЛАСИФІКАЦІЯ ЗЛОЧИНІВ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄС

Під класифікацією злочинів розуміють поділ їх на групи залежно від того чи іншого критерію. При цьому важливим є, по-перше, чітке визначення

критеріїв класифікації і, по-друге, їх дотримання у процесі самої класифікації. Так, залежно від форми вини злочину можна поділити на умисні і необережні; залежно від ступеня завершеності злочинної діяльності – на закінчені і незакінчені тощо. Кожна з таких класифікацій може вирішувати конкретні завдання, а тому має і теоретичне, і практичне значення (наприклад, ст. 13 КК, що визначає закінчений і незакінчений злочини) [2, с. 75].

Найважливіше значення має законодавча класифікація злочинів, тобто віднесення злочинів до тих чи інших груп, їх об'єднання в такі групи, яке здійснюється самим законодавцем. Така класифікація має практичне значення, тобто є основою застосування кримінально-правових і кримінально-процесуальних норм. Законодавча класифікація злочинів у чинному законодавстві провадиться за об'єктом посягання, формою вини, характером і ступенем суспільної небезпечності діяння. Вона має значення для кваліфікації злочинів, для призначення виду і розміру покарання за злочин, для звільнення особи від кримінальної відповідальності чи від покарання за злочин [5, с. 130].

Саме така класифікація міститься в ч. 1 ст. 12 КК України [1], яка встановлює, що залежно від ступеня тяжкості злочину поділяються на злочини невеликої тяжкості, середньої тяжкості, тяжкі та особливо тяжкі. Із змісту цієї норми можна зробити однозначний висновок, що законодавець за основу такої класифікації бере матеріальний критерій, що відбиває внутрішню соціальну сутність злочинів – ступінь їх тяжкості, небезпечності для суспільних відносин, які охороняються кримінальним законом.

Ступінь суспільної небезпечності, що відображає ступінь тяжкості злочину, виражається в сукупності його об'єктивних і суб'єктивних ознак: важливості об'єкта, характері діяння, способах його вчинення, тяжкості наслідків, формі і видах вини, мотивах і меті тощо.

Віднесення злочину до тої чи іншої групи пов'язане з видом та мірою покарання, у більшості випадків – із покаранням у вигляді позбавлення волі.

Слідчий, прокурор, суддя, розглядаючи конкретний злочин, ні за якими умовами не можуть змінити категорію, до якої закон відносить злочин. Так, якщо закон визначає цей злочин як тяжкий, то навіть наявність декількох пом'якшуючих обставин не дають суду права визнати його злочином середньої тяжкості.

Передбачена в ст. 12 класифікація злочинів залежно від їх тяжкості має значення для застосування норм Загальної та Особливої частин КК. При цьому чітко виявляється позиція законодавця щодо застосування пільгових інститутів до осіб, які вчинили злочин невеликої або середньої тяжкості. Так, готування до злочину невеликої тяжкості не тягне кримінальної відповідальності (ч. 2 ст. 14 КК); можливість звільнення від кримінальної відповідальності пов'язується з вчиненням злочинів невеликої чи середньої тяжкості (статті 45-48 КК); звільнення від покарання також можливе лише при вчиненні злочину невеликої і середньої тяжкості (ч. 4 ст. 74 КК) [1]. Щодо тяжких або особливо тяжких злочинів, то з ними закон пов'язує найбільш суворі наслідки. Такі, наприклад, як можливість призначення за тяжкий злочин довічного позбавлення волі (ст. 64 КК); призначення за тяжкий та особливо тяжкий корисливий злочин конфіскації майна як додаткового покарання (ст. 59 КК); встановлення найбільш тривалих строків погашення і

зняття судимості за тяжкі і особливо тяжкі злочини (статті 49, 80 КК) тощо [3, с. 85].

Основним матеріальним критерієм диференціації злочинних діянь у Франції слугує тяжкість діяння (раніше до таких критеріїв належали вид і розмір покарання, передбаченого за здійснення злочинного діяння). Залежно від ступеня тяжкості всі злочинні діяння поділяються на три групи: злочини, проступки, порушення.

У системі проступків, визначеній положенням КК Франції, переважну більшість становлять покарання виправного характеру, зокрема тюремне ув'язнення на строк до десяти років або штраф. Якщо проступок карається тюремним ув'язненням, можуть бути призначені одне або кілька покарань у вигляді позбавлення або обмеження таких прав, як позбавлення прав водія строком не більше ніж на п'ять років (воно може стосуватися тільки права водія на водіння поза професійною діяльністю) (п. 1); заборона на керування деякими транспортними засобами на строк не більше ніж на п'ять років (п. 2); анулювання прав водія із заборonoю не більш ніж на п'ять років домагатися видачі нових прав (п. 3); конфіскація одного або кількох транспортних засобів, що належать засудженому (п. 4); заборона на строк не більше ніж на один рік використання одного або кількох транспортних засобів, що належать засудженому (п. 5); заборона на строк не більш як на п'ять років володіти або носити зброю, для чого потрібен дозвіл (п. 6); конфіскація однієї або кількох одиниць зброї, що належать засудженому або якими він вільно розпоряджається (п. 7); позбавлення дозволу на полювання із заборonoю не більше ніж на п'ять років домагатися видачі нового дозволу (п. 8); заборона на строк не більше п'яти років видавати чеки (за певними винятками) і користуватися кредитними картками (п. 9); конфіскація предмета, який використовувався або призначався для вчинення злочинного діяння, або предмета, що є його наслідком (п. 10 ст. 131-6) [4, с. 275].

Таким чином, у кримінально-правовій доктрині Франції кримінальний проступок слід тлумачити як будь-яку дію або бездіяльність, скоєну умисно або з необережності, заборонену в суспільстві під загрозою виправного покарання, визначеного кримінальним законом. Крім того, за ступенем тяжкості до кримінального проступку належать нетяжкі діяння, що є важливим аргументом під час вирішення питання щодо вибору процедури кримінального переслідування та його кримінально-правових наслідків.

Провадження проступків впливає на визначення таких аспектів: системи покарання; термінів давності й підслідності кримінальних справ, зняття та погашення судимості; відтермінування покарання; предметної компетенції щодо юрисдикції.

Відповідно до положень КК ФРН, протиправні діяння поділяються на злочини та проступки (§ 12 КК ФРН «Злочини й проступки»).

Проступками (Geld-strafe) визнано протиправні діяння, за вчинення яких передбачено покарання у вигляді позбавлення волі від одного року та менше або штраф (§ 12 (2) КК ФРН). До таких діянь належать: порушення офіційних оголошень, заняття забороненою проституцією, погроза злочином, використання неправдивих свідоцтв про стан здоров'я тощо. За проступки здебільшого як альтернативне основному покаранню призначають штраф.

Розкриваючи сутність зазначених діянь, законодавець використовує спільне для них словосполучення «протиправні діяння». Покарання за діяння ґрунтується на вольовій дії чи бездіяльності людини (§ 13 КК ФРН). Так, відповідно до § 15 КК ФРН, карається тільки умисна дія, якщо закон прямо не передбачає покарання за необережну дію. Щодо форм вини зазначено: по-перше, якщо хтось під час учинення діяння не знає про обставину, яка стосується передбаченого законом складу злочину, то він діє ненавмисно; по-друге, той, хто під час учинення діяння помилково сприймає обставини, що могли б становити склад злочину, передбаченого більш м'яким законом, може бути покараний за умисне вчинення діяння саме за більш м'яким законом. Отже, кримінально-правовій доктрині притаманна вина у формі умислу та необережності [4, с. 273].

Таким чином, аналіз чинного КК України дає змогу зробити висновок про те, що закріплена у ньому класифікація злочинів має значення для вирішення низки правових питань. Зокрема, вона спрощує редакцію Загальної та Особливої частин КК України, впливає на призначення покарання, звільнення від кримінальної відповідальності, звільнення від відбування покарання, заміну невідбутої частини покарання більш м'яким, погашення судимості, застосування обставин, що виключають злочинність діяння, кваліфікацію злочинів. В основу класифікації покладено критерій, що відбиває матеріальну сутність злочину як соціального явища і має певну градацію щодо його змісту, – тяжкість злочину, небезпечність для суспільних відносин, охоронюваних кримінальним законом. Поряд із матеріальним критерієм у ст. 12 КК України передбачено формальний критерій класифікації злочинів – певний вид і розмір покарання, типовий, такий, що найповніше відображає тяжкість конкретної групи (категорії) злочинів.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України: Верховна Рада України; Закон від 05.04.2001 р. №2341-III. Відомості Верховної Ради України, 2001. №25-26. Ст. 131.
2. Матишевський П.С. Кримінальне право України: Загальна частина. К.: Юрінком Інтер, 2000. 272 с.
3. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: у 2 т. Т. 1. К.: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2009. 964 с.
4. Федотова Г. В. Правове регулювання інституту кримінального проступку у Франції, Німеччині та Великобританії. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2015. №4. С. 273-290.
5. Федотова Г. В. Форма і зміст кримінального проступку. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. 2016. Вип. 20. С. 130-132.